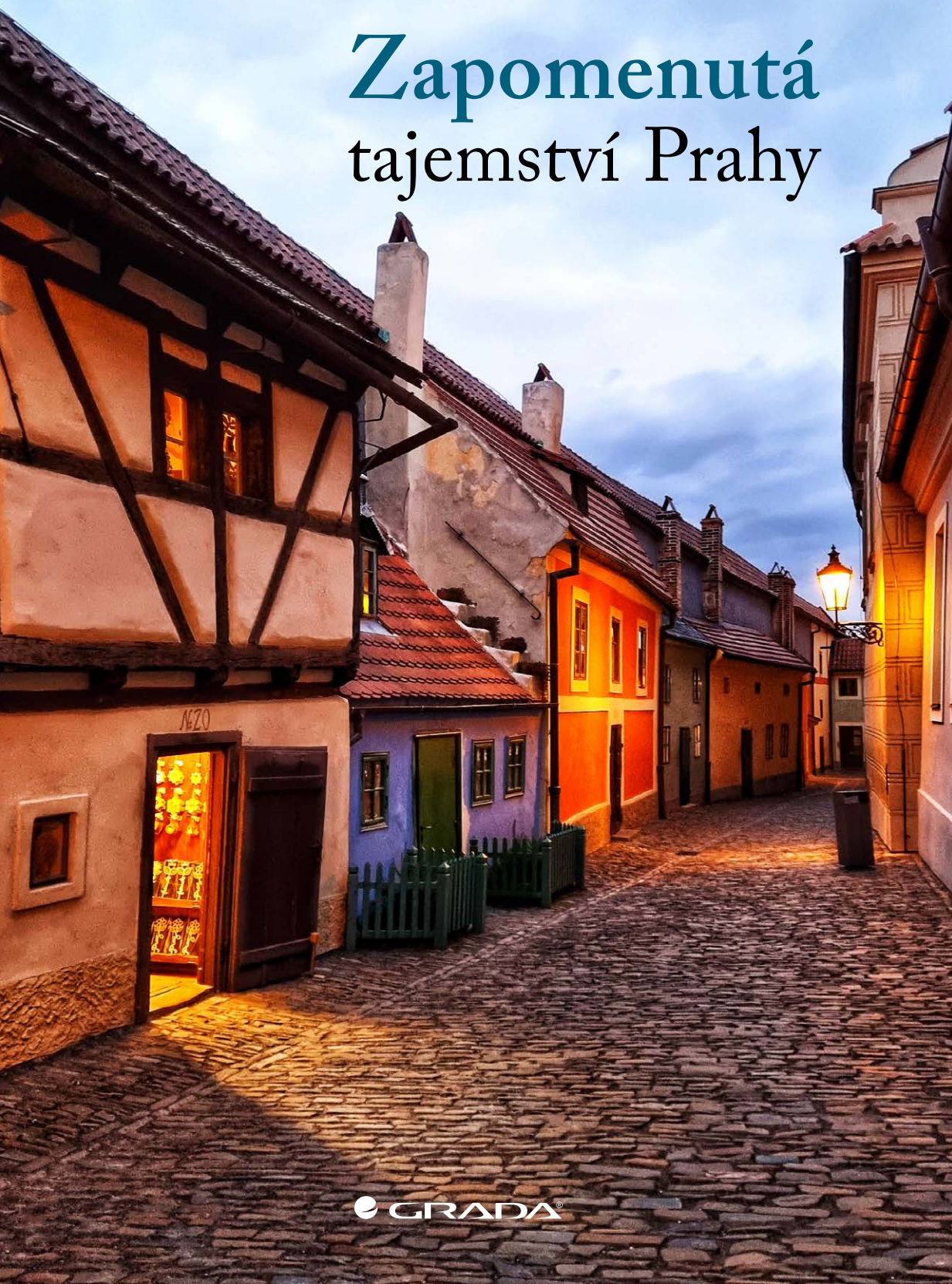


DAVID ČERNÝ

# Zapomenutá tajemství Prahy







### **Upozornění pro čtenáře a uživatele této knihy**

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této tištěné či elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v papírové, elektronické či jiné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude **tretně stíháno**.

## **DAVID ČERNÝ ZAPOMENUTÁ TAJEMSTVÍ PRAHY**

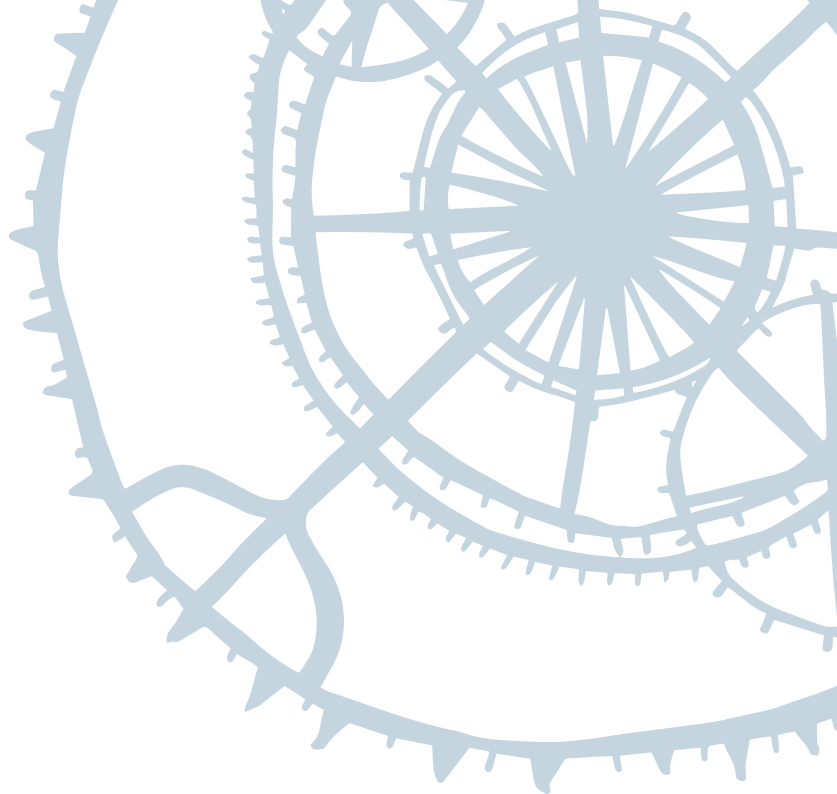
Vydala Grada Publishing, a.s.  
U Průhonu 22, Praha 7  
obchod@grada.cz, www.grada.cz  
tel.: +420 234 264 401  
jako svou 8638. publikaci

Odpovědná redaktorka Alice Zavadilová  
Sazba a grafická úprava Martina Mojzesová  
Jazyková korektura Pavlína Zelníčková  
Fotografie na obálce David Černý

Počet stran 120  
První vydání, Praha 2022  
Vytiskly Tiskárny Havlíčkův Brod a.s.

© Grada Publishing, a. s., 2022  
Cover Design © Grada Publishing, a.s., 2022

ISBN 978–80–271–6626–8 (ePub)  
ISBN 978–80–271–6625–1 (pdf)  
ISBN 978–80–271–3647–6 (print)



David Černý

# ZAPOMENUTÁ tajemství Prahy

Grada Publishing

# OBSAH

---

<b>Jaká je to krása, když si vzpomenete.....</b>	<b>11</b>
<b>1. Břetislavova ulice .....</b>	<b>14</b>
Tam, kde se v horších časech skladovaly mrtvoly	
<b>2. Co zbylo ze staroměstských hradeb .....</b>	<b>16</b>
Zbytky zdiva ve dvorech staroměstských domů a čtyři věže	
<b>3. Dům U Poslední lucerny ve Zlaté uličce .....</b>	<b>22</b>
V nejzapadlejším koutě Pražského hradu stojí dům U Poslední lucerny. Ne každý ho ale může spatřit.	
<b>4. Dveře do katedrály sv. Víta .....</b>	<b>26</b>
Skrývají chybu, která měla být napravena	
<b>5. Klementinum .....</b>	<b>34</b>
Nejstarší meteorologická stanice ve střední Evropě	
<b>6. Kubistický unikát na žižkovském dvoře.....</b>	<b>38</b>
Ve dvoře činžovního domu v Prokopově ulici je kubistická modlitebna od architekta Králíčka	
<b>7. Kůň Ardo.....</b>	<b>42</b>
Svatý Václav si osedlal bujného a divokého koně Arda Pozapomenutý kostel na samém okraji Malé Strany dokazuje dávnou historii města	
<b>8. Malostranský špitál a svatý Jan Na Prádle.....</b>	<b>46</b>
Pohřebiště, kam se sjíždějí lidé z celého světa, ale mnozí Pražané neví o jeho existenci	
<b>9. Morový židovský hřbitov na Žižkově .....</b>	<b>50</b>
<b>10. Pacoldova vápenka ve Velké Chuchli .....</b>	<b>54</b>
Unikátní technická památka při silnici do Slivence	

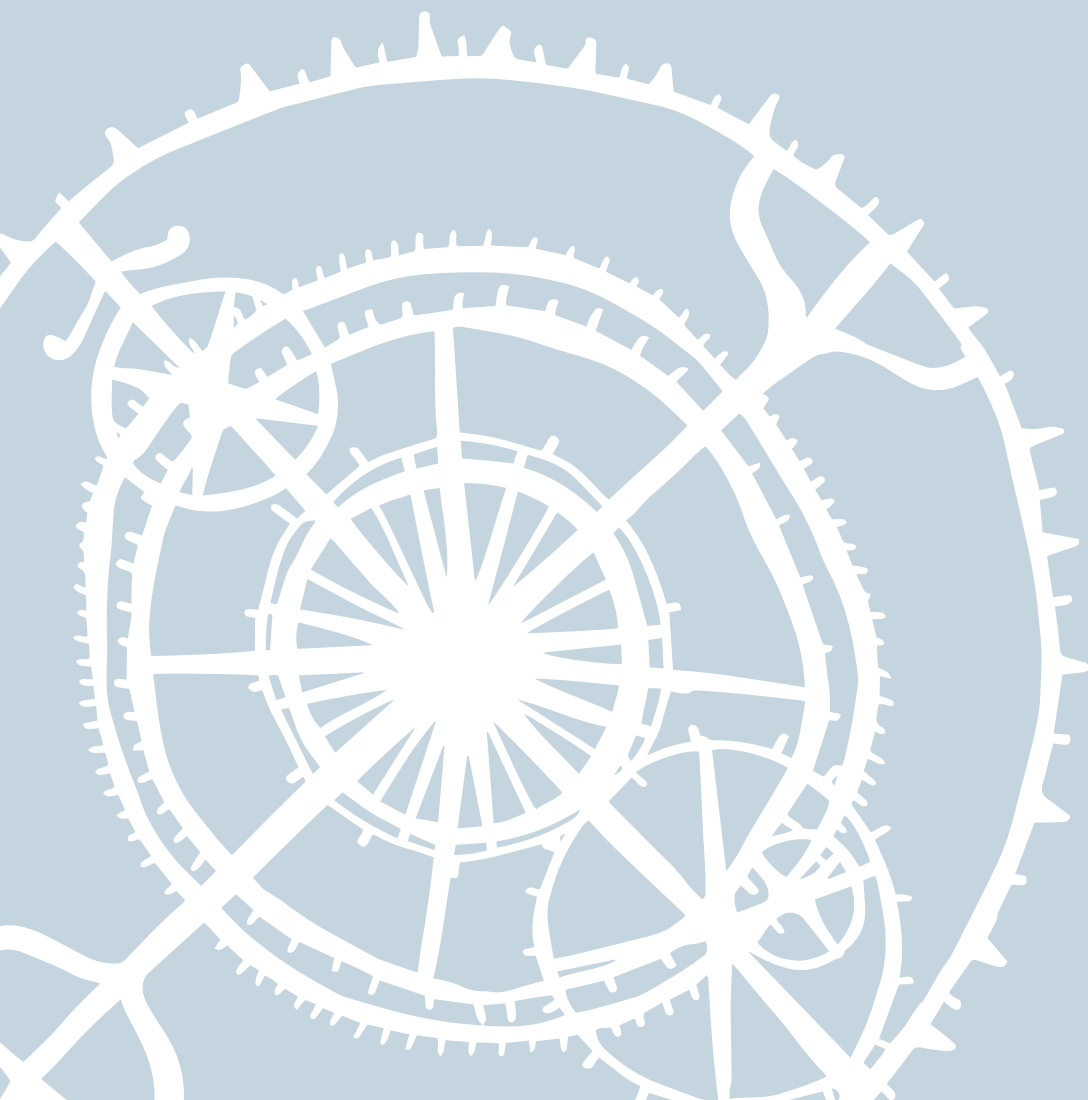
<b>11. Palác Pachtů z Rájova.....</b>	<b>58</b>
Tam, kde byl Mozart lstí přinucen komponovat slavné Německé tance	
<b>12. Sellier &amp; Bellot .....</b>	<b>62</b>
Největší továrna na zbraně v Evropě Sellier & Bellot stála na Parukářce	
<b>13. Mariánský sloup .....</b>	<b>64</b>
Proč stojí mariánský sloup na Staroměstském náměstí	
<b>14. Srdce i mozek města .....</b>	<b>68</b>
Proměny Staroměstské radnice	
<b>15. Nerušte biskupa Thun-Hohensteina, když se modlí .....</b>	<b>78</b>
Nevěřící Theresie, zděšena hrůzou, seskočila z pomníku a prchala pryč k vozu	
<b>16. Velký podvod v domě U Tří divých mužů .....</b>	<b>86</b>
Aneb když cháska z Vodňan pojídá syrové holuby	
<b>17. Dům U Zelené žáby .....</b>	<b>92</b>
Je pojmenován na paměť jednoho popleteného krejčíka, který se uvěznil ve svém vlastním kostýmu	
<b>18. Venkovská Praha .....</b>	<b>94</b>
Když ještě po Smíchově běhaly slepice a bučely krávy	
<b>19. Záhada Faustova domu .....</b>	<b>104</b>
Tam, kde se Karlovo náměstí láme kolem Emauzského kláštera dolů k Albertovu, najdeme místo, které je obestřeno tajemstvím	
<b>20. Zapomenutý klášter božehrobců a kaple Božího hrobu... ..</b>	<b>108</b>
Pražská dominanta, po které se slehla zem	
<b>Rejstřík .....</b>	<b>113</b>







Mé milé ženě Tereze  
a nejhodnějším dětem  
Josefínce a Matějovi



# Jaká je to krása, když si vzpomenete



Foto: Lenka Petruželová

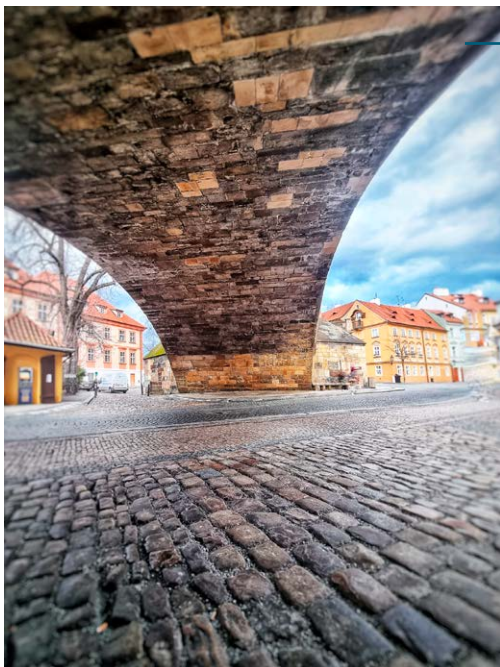
## DAVID ČERNÝ

pochází ze staré pražské rodiny, která po staletí provozovala pekařství v Petřské čtvrti.

V současné době vede projekt Miluju Prahu, který se zabývá krásami města. David stále žije na Starém Městě, nedaleko Staroměstského náměstí.

**Z**apomínání je dobré k tomu, že když si vzpomenete, máte dvojnásobnou radost.

Z toho, že jste si vzpomněli, že jste vytáhli z hloubi mozku vědomost, pocit, zážitek, které vám zdánlivě zmizely v zapomnění. Když si vzpomenete, radujete se, že můžete prožít znovu něco, co vlastně znáte. Často si při procházkách milovanou Prahou vzpomenu třeba jen na odlesk toho, co jsem kdysi věděl a znal. Jako když jdete okolo domu U Zelené žáby vzađu za Staroměstskou radnicí a spatříte zřejmě nejlegračnější pražské domovní znamení. Na zdi domu sedí hlavou dolů s očima vypoulenýma žába. Jako připomínka krejčíka, který chtěl něco, co nemohl mít. Toužil a fantazíroval tak moc, že se proměnil svým vlastním přičiněním v žábu a stal se terčem posměchu Pražanů. A kdyby snad někdo na tu krejčíkovu lapálii chtěl zapomenout, vsadili mu nad dveře krejčovského domu zelenou žábu, aby



*Jeden z nejfotografovanějších mostů světa je ten náš, Karlův. Viděli jsme ho snad tisíckrát, a přesto najdeme perspektivu, která nás může překvapit. Takhle jsem viděl Karlův most, když jsem pil svažené víno u pana Vopičky ve slavném bistru Bruncvík na Kampě.*

se i po staletích kolemjdoucí mohli pít, proč kdosi vyzdobil fasádu domu obojživelníkem s vypouklýma očima. A když se pátrá pořádně, starodávné krejčíkovo zostuzení zase spatří světlo světa.

Fragmenty dokážou navést k celým příběhům. V zapadlé ulici Na Zbořenci stojí ve dvoře zapomenutá kaplička. Skutečně málokterý z Pražanů o ní ví. Přesto je klíčem k mnoha příběhům slavného kláštera, který se Santiniho kostelem svatého Petra a Pavla tvořily výraznou dominantu při pohledu na Nové Město pražské. Řád křížovníků s červeným křížem, kterému se neřeklo jinak než Božehrobci, tady hlídal kopii kaple Božího hrobu, do které se vstupovalo přímo z kostela. Chrám byl zbořen na začátku 20. století v rámci pražské asanace, zůstala jen kaple,

kteří je kopii kaple Božího hrobu v Jeruzalémě. Kaple bez kostela. Jen o pár metrů dál v Resslově ulici stojí kostel svatého Václava. Když jedete od řeky Resslovou ulicí vzhůru ke Karlovu náměstí, jako by se po pravé ruce vznášel v nepřírozené výši nad úrovní ulice krásný gotický kostel. Jeho nezvyklé umístění je také připomenutím něčeho, co už není, a přitom to po staletí výrazně promlouvalo do života místních lidí. V těchto místech totiž stála mohutná, 18 metrů nad hladinu Vltavy se tyčící Břežská skála, která vlastně znemožňovala přístup na Karlovo náměstí od řeky. Resslova ulice je vlastně průkop touto skalou a kostel svatého Václava stojí na skále, která byla v širokém okolí odtěžena. Na jejím místě dnes stojí zástavba činžovních domů ulic Dittrichova, Jenštejnská či Václavská. Právě tato skála dala jméno i slavnému Podskalí.

Zvu vás na procházku po zapomenutých tajemstvích Prahy, na která se mi podařilo k mé velké a nelíčené radosti se rozvzpomenout.

*David Černej*



Foto: David Černý

## Břetislavova ulice

### Tam, kde se v horších časech skladovaly mrtvoly

Je to vzácný úkaz, když do Břetislavovy ulice na Malé Straně po ránu nakoukne slunce. Ulice totiž vede takřka přesně západovýchodním směrem a je velmi úzká, takže je prakticky stále celá ve stínu.

V dobách, kdy Malou Stranu postihovaly morové epidemie a hřbitovy nestačily přijímat mrtvé, sloužila ulice i jako jakési dočasné uložení mrtvých těl, která ve stínu pomaleji podléhala zkáze. Břetislavově ulici se říkalo Umrlčí nebo Hřbitovní také proto, že se skrz ni odebíraly pohřební průvody z Vlašské ulice (dnes Tržiště) směrem ke Šporkově ulici, kde bývalo u zrušeného kostela svatého Jana Křtitele v Oboře pohřebiště. Je zde pochován i slavný barokní architekt Jan Blažej Santini-Aichel a Jiljí Sadeler, autor Sadelerova prospektu, nejslavnějšího vyobrazení Prahy z roku 1606. Pohřbívalo se zde až do roku 1784, kdy Josef II. zakázal z hygienických důvodů pohřbívání ve městech. Ulice Břetislavova zřejmě nese jméno podle někdejší hospody U Břetislavů, která se nacházela v čp. 306.

Od 14. století se zde říkalo V Rámích soukenických nebo Pod Rámy soukenickými podle pomůcek,



Foto: David Černý

*Jen brzy ráno a pozdě večer v období kolem letního slunovratu může slunce nakouknout do Břetislavovy ulice.*

kteří sloužily k napínání soukenických výrobků. Od počátku 17. století nesla ulice jméno Truhlářská podle řemeslníků, kteří se zde usazovali.

## Santiniho hrob v hotelové zahradě

Břetislavovou ulicí, které se také říkalo Hřbitovní, se ubíraly pohřební průvody směrem ke hřbitovu u bývalého kostela svatého Jana Křtitele v Oboře. Bývalá osada Obora se rozkládala za hranicemi Malé Strany. Kostel sám stával na místě současného domu čp. 322 ve Šporkově ulici.

Na prastarém pohřebišti vznikla ve 12. století rotunda. Na počátku 16. století k ní přistavěli kostelní loď. Když byla ves Obora, rozkládající se v oblasti dnešních ulic Šporkova, Jánská a Jánský vršek, připojena v roce 1648 k Malé Straně, stal se kostel Jana Křtitele filiálním kostelem svatého Mikuláše na Malé Straně. Kostel byl za josefínských reforem v roce 1784 zrušen. Koupil jej zvoník z kostela svatého Mikuláše Josef Peiznach, který jej přestavěl na obytný dům. Ze hřbitova udělal zahradu. V severním křídle domu je stále dochována podstatná část zdiva lodi včetně klenuté krypty a krovu.

Na hřbitově u kostela byla pochována řada významných pražských barokních umělců. Spočinul zde v roce 1629 autor slavného Sadelerova prospektu zobrazujícího Prahu, rytec Jiljí Sadeler, ale také sochař Jan Antonín Quittainer nebo jeden z autorů barokního kostela svatého Mikuláše na Malé Straně, Anselmo Lurago. Zřejmě nejslavnější umělec pohřbený na tomto hřbitově byl architekt a stavitel Jan Blažej Santini-Aichel, který vlastnil nedaleký Valkounský dům v Nerudově ulici. Místo svého posledního odpočinku určil ve své závěti:

*„Duši svou, vykoupenou nade vše nejdrahocennější krví Spasitele mého, Jesu Krista, poroučím v nadevše nejsvětější pace jeho; ten ať ji ráčí na přímluvu své nadevše nejvěrnější Matky Marie, svatého Jana z Nepomuku a všech milých svatých milostivě přijmouti; tělo pak své zemi, aby bylo navečer bez jakékoli nádhery dopraveno a pohřbeno ve zdejším malostranském filiálním kostele Stí. Joannis Baptistae sub rupe (svatého Jana Křtitele pod Skálou), nazítří pak nato mají být slouženy dvě zpívané mše, jedna zádušní a jedna k andělům, a padesát tichých; u P. P. kapucínů na Hradčanech pak dvacet a u P. P. Hybernů rovněž dvacet tichých mší.“*

Na bývalé hřbitovní zdi, která je dnes součástí hotelu Santini Garden, je připevněna cedulka připomínající geniálního architekta. V místech bývalého hřbitova se dnes nachází zahrada přilehlého hotelu.



Foto: David Černý

*Břetislavově ulici se ve své době říkalo Umrličí, protože po její dlažbě chodívaly pohřební průvody směrem ke hřbitovu u kostela sv. Jana Křtitele.*

## Co zbylo ze staroměstských hradeb

### Zbytky zdiva ve dvorech staroměstských domů a čtyři věže

Hradby, které obepínaly Staré Město pražské, ztratily svou obrannou funkci ve chvíli, kdy se vystavělo Nové Město s novým opevněním. Hradby vedly po okraji současných ulic Revoluční, náměstí Republiky, Na Příkopě, 28. října a Národní a podél řeky od dnešní Akademie věd k Anežskému klášteru.

**K**dyž bylo založeno Nové Město pražské, chtěl jeho zakladatel, římský císař a český král Karel IV., aby Staroměstští hradby strhli, protože Nové Město zcela Staré Město obklopilo, a hradby tudíž byly jen překážkou v novém souměstí. Staroměstští ale tento královský požadavek odmítli, zprvu nedůvěřovali tomu, co se za jejich hradbami v místech, kde do té doby stály jen tu a tam vesnice, dělo, a nedovedli si představit, že by svou obranu svěřili do rukou nových sousedů.

Staré a Nové Město přesto prorůstala a hradby i s obranými věžemi se ocitly většinou ve dvorech domů, které hradby obklopily. Na Langweilově modelu Prahy z let 1826–1837 při podrobném

zkoumání ještě v některých dvorech domů stojících na pomezí Starého a Nového Města hradby uvidíme.

#### Staroměstské hradby

Staré Město bylo obklopeno hradbami už za posledních Přemyslovců. V letech 1235–1253 se stavěly hradby o délce 3,8 kilometru v místech dnešního Pražského korza a také kolem Vltavy – od Františku přes Křižovnické náměstí až na Národní třídu zhruba do míst, kde dnes stojí Akademie věd. Ohrazená plocha čítala 1,4 čtverečního kilometru.

Hradby dosahovaly výše až 10 metrů. Byly silné dva metry. Před hradbou byl takzvaný parkán, tedy nezastavěná plocha před hradbou, o šířce 15 až 20 metrů, který byl vymezen nižší





Zdroj: wikimedia

*Prašná brána je monumentálním vstupem na královskou cestu, kterou se ubíraly korunovační průvody skrz Staré Město na Pražský hrad (na obrázku, jak ji zachytil Richard Moser v roce 1911).*

parkánovou zdí. Za ní byl ještě 25 metrů široký příkop s úctyhodnou hloubkou 6 metrů. Zeď byla v pravidelných vzdálenostech přibližně 60 metrů umocněna čtyřbokými obrannými věžemi vysokými 15 metrů. Celkově zahrnovaly staroměstské hradby 16 věží.

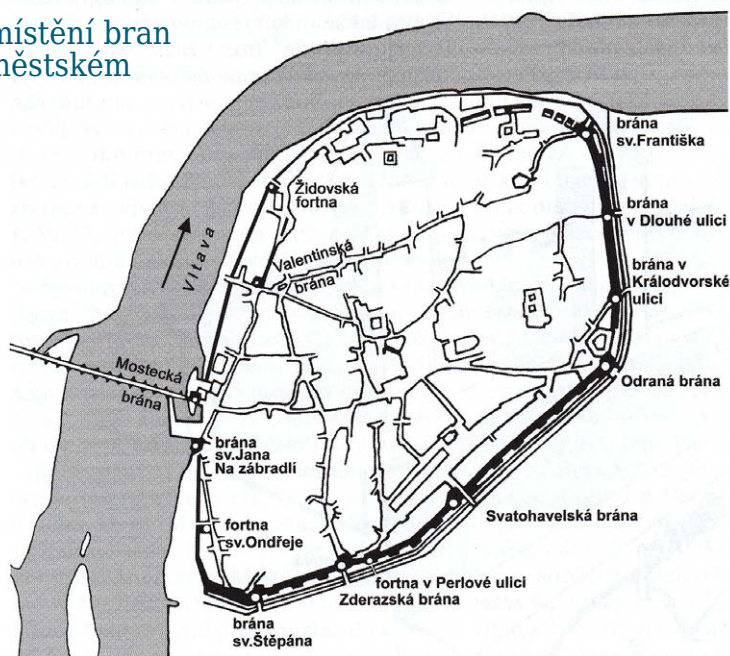
Opevnění mělo 11 bran:

**Brána svatého Františka** stála u Vltavy. Byla pojmenována podle kostela svatého Františka v areálu Anežského kláštera. Kaplan královně Elišky Přemyslovny jménem Berengar se domluvil s měšťany, že bránu otevřou, aby mohl do města vtrhnout král Jan Lucemburský. Signálem pro měšťany byl úder na zvon Týnského chrámu.

**Brána v ústí ulice Dlouhá.** Fortně se stejně jako bráně v Celetné říkalo Odraná pro její sešlost. Po výstavbě Nového Města se stalo staroměstské opevnění nepotřebné a nikdo o ně nepečoval, proto bývaly jeho stavby často v havarijním stavu. Roku 1521 dovolili Staroměstští řezníku Říhovi, aby se do věže nastěhoval. Město si ale vymínilo podmínku, že kdyby bránu potřebovalo, musel by se Říha zase sbalit.

**Brána svatého Benedikta** stála na konci Královodvorské ulice. Nesla jméno podle už neexistujícího kostela svatého Benedikta v místech, kde stojí obchodní dům Kotva. Dodnes se ulice za obchodním domem jmenuje Benediktská.

## Plán rozmístění bran ve staroměstském opevnění



Zdroj: archiv autora

*Současné vyústění staroměstských ulic na hradební korzo (ulice Revoluční, Na Příkopě, Národní) stále odpovídá rozmístění bran ve staroměstském opevnění.*



Foto: David Černý

*Na dvoře Bartolomějské 4, v policejním areálu, stojí věž ze staroměstského opevnění. Když požádáte službu ve vrátnici, ochotně vám umožní si věž ze dvora prohlédnout.*



Foto: David Černý

*V ani jedné z věží, stojících v policejních dvorech, nic není. Policie se ale o věže stará.*

**Brána svatého Ambrože** stála v ústí ulice Celetné, jen kousek od dnešní Prašné brány. Jmenovala se podle nedalekého, dnes už neexistujícího kostela svatého Ambrože. Bráně se také říkalo „raná“ nebo „od rána“, protože směřovala na východ. Bránu potkal podobný osud jako většinu ostatních po vzniku Nového Města. Město o ni nepečovalo a ocitla se v havarijním stavu. V roce 1475 ji nahradila kousek západněji Prašná brána, která ale sloužila už spíš k reprezentaci než k obraně. Staroměstští se jí rozhodli vystavět jako reprezentační stavbu, neboť se přimykala ke královu dvoru, tehdy sídlu mladého krále Vladislava Jagellonského. Bránu

nakonec město nedostavělo, protože se král v roce 1483 přestěhoval na Pražský hrad. Konšelé kvůli tomu zcela ztratili zájem o pokračování stavby. Brána byla jen provizorně zastřešena, ztratila své opodstatnění a uvažovalo se o jejím zboření. Od poloviny 18. století sloužila jako skladiště pro střelný prach, a proto se jí začalo říkat Prašná. Dnešní vzhled získala až po pseudogotické přestavbě v letech 1878–1886, kterou vedl Josef Mocker. Bráně se také říkalo Horská, protože cesta, která z ní vycházela, směřovala ke Kutné Hoře.

**Brána Havířská** byla jen malou brankou na konci Havířské ulice, zhruba v místech, kde dnes stojí na